

Posudek vedoucí na bakalářskou práci

Název práce: Sekundární coming out rodičů transgender dětí

Autor práce: Adam Novák

Bakalářská práce se zabývá rodičovskými reakcemi na skutečnost, že jejich dítě se identifikuje jako transgender. Jedná se o další ze série závěrečných prací, které mapují rodinné systémy s přítomností trans dětí. Autor se s předchozími pracemi seznámil, zdárně na ně navazuje, ale přitom přináší vlastní pohled a svébytná data.

Práce má rozsah 69 stránek textu. Mírné překročení doporučeného rozsahu považuji za adekvátní vzhledem ke kvalitativní povaze dat. Po formální stránce je práce v pořádku. Obsahuje spíše malé množství gramatických a stylistických chyb. Práce s literaturou je řádná. Odkazy na literaturu využívají až na malé výjimky správně citační normy.

Ke vzniku bakalářské práce autor přistupoval zodpovědně. Věnoval jí značné úsilí, seznámil se s bohatou literaturou, pravidelně konzultoval. Sběr dat byl však časově náročnější, než jsme předpokládali, neboť se dlouho nedařilo sehnat – navzdory různým pokusům autora – dostatek rodičů ochotných poskytnout rozhovor. Samotný kontakt s rodiči velmi chválím. Adamovi se podařilo získat jejich důvěru a výsledné rozhovory jsou tak skvělým materiálem pro jeho i budoucí studie.

V prvních dvou kapitolách autor prokázal porozumění základním konceptům a terminologii. Za stěžejní však považuji kapitolu 3, která otevírá specifická témata týkající se fungování rodinných systémů s přítomností trans dětí. Text svědčí jednak o poměrně velkém množství prostudovaných zdrojů, ale také a zejména o schopnosti rozlišovat mezi informacemi různé váhy a adekvátně komparovat (nejčastěji výzkumy týkající se rodičů trans dětí a dětí s menšinou sexuální orientací). Oceňuji také snahu zdůrazňovat, co z prostudovaných zdrojů je nejvíce relevantní pro vlastní autorův výzkum.

Naopak lituji, že text nepracoval s více rodinnými parametry, které se z výzkumů/teorií rodinných systémů jeví jako klíčové (např. složení rodiny, dominantní výchovné styly, socio-kulturní zázemí), a také že více nevyužíval porovnání různých zátěžových situací, kterými rodiče prochází (např. nemoc dítěte). Obojí by mohlo podpořit citlivost vůči zachycení specifických znaků rodičovských reakcí na coming out transgender dětí.

Empirická část obsahuje dostatečně podrobné představení vlastního výzkumu, kde je zvláště důležitý přehledný a citlivý popis výzkumného souboru, a poté odůvodněná struktura rozhovoru a popis analýzy dat. Následuje schéma identifikovaných témat. To považuji za méně přehledné, byť oceňuji pokus schéma vytvořit. Kdyby měl autor více prostoru v závěrečné fázi přípravy práce, bylo by bývalo důležité schéma lépe propracovat.

Představení samotných výsledků považuji za přehledné, čtivé a ukotvené v datech. Využití citací z rozhovorů je přiléhavé (jen místy bych zvažovala mírně odlišnou interpretaci, což je však v případě kvalitativního výzkumu běžné). Samotná identifikovaná témata dávají smysl. Řada z nich se však nabízí až moc. Do jisté míry to odráží označování témat. Ta, která autor dokázal nazvat „in vivo“ (např. *Čím dřív, tím líp; Potřeba porozumět* atd.), jsou psychologicky hlubší. Řada z těch témat, kde zůstává popisný název (např. *Zákony, Druhý rodič* atd.), ale setrvávají

také na hrubém popisu dat bez větší interpretace. Ovšem u některých je interpretace obsažená či aspoň naznačená, avšak název téma dostatečně neodráží. Pro obhajobu bych ráda autora požádala, aby se pokusil zamyslet nad alternativním označením témat *Sourozenci* nebo *Přátelé*.

Ačkoliv téma obsahuje mnoho negativních aspektů (zátěž, konflikty, selhání, negativní emoce), autor se důsledně snažil všimnout si toho pozitivního. Jednak šlo o zdroje, které rodiče pro zvládnutí situace využívali. A jednak šlo o dlouhodobý rozvoj či posílení, které zkušenost (byť byla dominantně náročná) svým aktérům přinesla. Právě na těchto aspektech pak lze stavět potenciální doporučení a celkově odlehčit diskurs, který se o tématu vede. Aniž by jej bylo správné zlehčovat, upozornění také na přítomnost pozitivních stránek vytváří komplexní obrázek, který je pro porozumění tématu žádoucí.

Diskuse dobře plní svůj účel. Autor v ní netriviálně sumarizuje odpovědi na předem položené výzkumné otázky a porovnává je s odbornou literaturou. Zjištění jsou poměrně komplexní, i když v některých případech se nabízí ještě hlouběji uvažovat o psychologických mechanismech, které výsledky naznačují. Jako příklad uvádím označování dítěte novým rodem a jménem, které všichni rodiče popisovali jako náročné, ale přitom důležité, neboť tím ukazují respekt k dítěti, a posilují tak důvěru ve vztahu. Jaké jsou ovšem potenciální důvody, které rodičům v přijetí nového rodu a jména brání? Vlastní identita, jejíž součástí je i dítě (resp. být rodičem konkrétního dítěte, které nyní mizí), situační náročnost v podobě enormní kognitivní zátěže během komunikace s dítětem a o dítěti, nedůvěra v informaci od dítěte, stud před okolím ... Některé z nich jsou v přímém rozporu s cíli, které rodiče novým oslovením sledují, jiné vyvolávají minimálně napětí, a to buď na explicitní, nebo implicitní úrovni (neboť nejsou vždy uvědomované). Bylo by možné v datech hledat tyto vazby, namísto pouhé (byť důležité) identifikace zkušenosti jako náročné? Takový analytický přístup překračuje úroveň bakalářské práce, takže autorovi nevyčítám, že ho systematicky nevyužíval. Ale protože jsem přesvědčená o potenciálu autora, nabízím to jako podnět pro další práce.

Závěr: Bakalářskou práci Adama Nováka považuji za zdařilou. Prokázal v ní schopnost realizovat kvalitativní výzkum na náročné téma, získat si důvěru zkoumaných osob, komplexně analyzovat data a pracovat s odbornými zdroji. Práci jednoznačně doporučuji k obhajobě.

Otázky k obhajobě:

1. Jak z analytického hlediska hodnotíte témata označená in vivo a popisným slovem/spojením? Můžete pro některá z popisných označení nabídnout alternativní označení in vivo?
2. Práce nese název Sekundární coming out... Ve světle fází coming outu, která vaše zjištění považujete za zásadní?
3. Jaké psychologicky relevantní důvody bychom měli zvažovat u zjištění, že pro rodiče je náročné oslovení v novém rodu a jménu? Která z nich byla podpořena daty, která další vás napadají?